

O »okupaciji« Trsta

**odprto pismo predsedniku RS Borutu Pahorju,
predsedniku DZ Igorju Zorčiču,
predsedniku vlade Janezu Janši
in ministru za zunanje zadeve Anžetu Logarju**

Sem še eden redkih, morda celo edini še živi borec – partizan, ki je v maju 1945 v živo doživel »okupacijo« Trsta in 12. junija 1945 njegovo »osvoboditev«. Zato mi dovolite, da navedem nekaj dejstev iz tistega obdobja.

Bilo mi je le dobrih petnajst let in sem partizanstvo služil v enoti, ki je med drugim varovala tudi pisatelja Franceta Bevka, takratnega predsednika PNOO za Trst in Slovensko primorje. To je bila v takratnih razmerah, po kapitulaciji Italije, edina legalna in zakonita civilna oblast na Primorskem. Zato je bil cilj priti v Trst, predno bi tam postavili vojaško upravo zahodni zavezniki. Prišli smo in prve dni maja 1945 je na vladni palači v Trstu, na trgu Unità, plapolala slovenska partizanska zastava. Toliko, da se ve, kdo je kdo.

Po razpadu Italije 8. septembra 1943 se slovensko partizanstvo ni več bojevalo proti državi Italiji in njenim vojaškim silam, če odštejemo manjše fašistične skupine, ker jih na ozemlju Slovenije ni bilo. Nasprotno. V boju z nacisti je slovensko partizanstvo plodno in tvorno sodelovalo z italijanskim partizanskim odporniškim gibanjem. Zato je navadna laž govoriti o partizanski okupaciji katerega koli dela takratne Julijske krajine.

Bodimo precizni. Slovensko Primorje, vključno s Trstom in Gorico, so osvobodile enote IX. korpusa NOV. Zavezniki, vključno s IV. Jugoslovansko armado, so prišli v te kraje skoraj brez strela. Enote IX. korpusa NOV so bile sestavljene pretežno z borci domačini – Primorci.

Ne pozabimo. Primorska je bila onkraj rapalske meje in sestavni del Kraljevine Italije. Prebivalci te pokrajine – vključno s partizanskimi borci, borci IX. korpusa NOV – pa italijanski državljani. Od kje si torej gospodje tam v Trstu jemljejo pravico zmerjati z okupatorji tiste takratne lastne državljane, ki so tvegali življenja zato, da lahko danes oni trosijo neumnosti, ki jim ni mesta med sosedi in prijatelji? Velja tudi spomniti, da je bilo primorsko partizanstvo nekaj specifičnega. Leta 1941 Primorska ni bila okupirana. Bila je sestavni del okupatorske Italije. Šteli smo se za enotno slovenstvo, vendar v Italiji. To se danes pozablja, na žalost.

Če pa gospodje v Trstu z okupacijo Trsta mislijo na jugoslovansko vojsko, potem naj povedo, da so bili okupatorji tudi zavezniki, torej Angleži in Američani, ki so prav tako ostali nekaj let v teh krajih. Kajti v maju 1945 so ti okupatorji skupaj skrbeli za javni red in mir v mestu. Trije v jeepu, Američan, Anglež in Jugoslovčan, »partigiano di Tito«, v skupni patrulji po ulicah Trsta. Kaj mislijo italijanski tržaški prenapeteži, to vem, ker sem občutil na lastni koži.

Zanima me, kaj o tej »okupaciji« in »osvoboditvi« mislite Vi, spoštovani naši voditelji? V igri nista samo Trst in Gorica, temveč celotna Primorska z Istro in še kaj. Zato bodimo hvaležni slovenskemu primorskemu partizanstvu, ki je »okupiralo« te kraje, ker sicer Vi danes ne bi zasedali teh mest, ker Slovenije ne bi bilo. Midva z gospodom Pahorjem pa bi živel – če bi – v drugi državi.

In sedaj k bistvu, spoštovani gospodje. Vi ste na samem vrhu odgovornih za našo suverenost, za naš ponos, za naš domovinski čut in naš obstoj. Zato smo vas izvolili. Prosto po Peterletu: »Dajte jajca na mizo« in povejte »prijateljem«, sosedom Italijanom, da nam je dovolj njihovega sprenevedanja, laži, potvarjanja zgodovinskih dejstev in drugih neslanosti, ki jih trosijo o nas še sedaj po 75 letih.

Pojasnimo, da si mesto Trst svobodno postavlja svoje praznike, je navadno izmikanje. Lahko si jih, vendar ne tako, da žali svoje sosesde, svojo manjšino in ves demokratični svet.

Mi Slovenci nikoli nismo bili okupatorji, oni, Italijani, pa so stegovali svoje imperialistične lovke povsod po Evropi, celo na druge kontinente. In še danes javno kažejo apetit po naši zemlji. Gospodje, naši voditelji, kaj ste »pojedli« lastno hrbtnico? In ste čisto otopeli v svoji mlačnosti? Vzemite si za zgled mojega prijatelja Janeza Winklerja, ki je nekoč dejal svojemu italijanskemu kolegu, generalu karabinjerjev, ko ga je povabil na novoletno »fešto« v Sežano in se je le-ta izgovarjal na svojo uniformo: »Con la divisa sì, signor generale, ma con le divisioni mai più,« mu je v obraz povedal pokončni prvi koč naše milice. (V uniformi lahko, z divizijami pa nikoli več.) Zahtevajte javno razgrnitev poročila meddržavne komisije, kaj je kdo počel v teh krajih v prejšnjem stoletju.

Kaj pa če zberemo civilno iniciativo in v vseh uglednih časopisih v Italiji v obliki plačanega oglasa objavimo to poročilo? Ali nam boste dali svoj tihi blagoslov? Le tako bi širšo italijansko javnost seznanili z resnico.

In vi, spoštovani naši voditelji, še vedno prepričujete »lube Slovence«, naj obsodimo fašizem, nacizem in komunizem, kakor velewa resolucija Sveta Evrope. Zakaj pa? Vsi ti -izmi so mrtvi in meni se hudo upira, da bi brcal v mrtvega konja. Raje zberimo pogum in obsodimo imperializem, vseh barv in oblik, katerega proizvod so vsi -izmi tega sveta. Še vedno. Na žalost.

Mi Slovenci nimamo več kaj obsojati, ker smo pogumno in tvorno sodelovali pri uničenju obeh -izmov takrat, ko je še velik del Evrope fašizmu z dvignjeno roko izkazoval čast, nacizmu pa so nekateri kasneje tudi prisegali. In skrajni, stalinistični komunizem smo tudi obsodili že leta 1948, ko so nekateri po Evropi še castili Stalina.

Hvala vam, če si boste vzeli čas in razmislili o tem mojem modrovanju.

Pa zdravi ostanite.

Andrej Bolčina, Dolenje Brdo